

ЌЕ ЈА РЕШАВАМЕ НЕ ДА НЕМАМЕ ПРОБЛ

ВРАБОТЕНОСТА, ЗА ЕМ СО СОЦИЈАЛАТА

Господинот Љупчо Мешков е роден во Скопје. По завршувањето на Правниот факултет на Универзитетот "Св. Кирил и Методиј", неговото работно патешествие оди во нагорна линија. Во 1973 г. почнува како референт, потоа самостоен стручен соработник, по што е назначен за советник на генералниот директор на Секторот за остварување на правата од ПИО, а следува местото помошник на генералниот директор на Фондот за ПИО. Богатото професионално искуство го здобива и како вршител на должност генерален директор на Фондот за ПИО, како и генерален директор на Фондот за ПИО. Во Собранието на РМ два пати е пратеник, а за министер за труд и социјална политика е избран на 26 август 2006 година.

Разговорот го водеше:
Милева ЛАЗОВА

 Господине Мешков, неодамна Владата Ви го довери на раководење Министерството за труд и социјална политика. Каква состојба затекнавте?

МЕШКОВ: Вообичаено е да се зборува дека кога новиот министер ќе дојде на функцијата во континуитет ги продолжува активностите на претходниот министер. Со оглед на одредени согледувања кои значат надминување на роковите предвидени за извршување одредени задачи можеби не можеме во вистинска смисла на зборот да зборуваме за континуитет на извршување на работите. Тука, пред сè, мислам на некои задачи, кои произлегуваат од Акциониот план за европски интеграции, во кои меѓународната заедница и Европа од нас бараат да бидат извршени во определени рокови. За жал, во Министерството за труд и социјална политика многу од роковите зацртани во Акциониот план беа пропуштени, односно навреме не беа завршени. Значи, имаше задачи кои требаше уште во првиот квартал од годинава да бидат готови, но поранешниот министер не успеал навреме да ги заврши, што за нас претставува дополнителна обврска и ангажман.

Исто така, со увидот од државната ревизија, направена во ова Министерство, најдовме договори за дело, кои всушност не се законска форма за засновање работен однос. Оттука, беше заклучено дека парите кои се трошеле за исплата на тие договори фактички се трошени незаконски. Како на министер оваа состојба ми создаде обврска прво да ги средам прашањата околу ваквите договори, кои ги имаше во голем број, не само овде туку и во сите институции кои ги покрива Министерството. Меѓу договорите имаше дел од систематизираните работни места, но еден дел беа за места кои воопшто не постојат во систематизацијата. Со ова се добива впечаток дека договорите се направени во насока за добивање што повеќе гласачи во изборниот процес, отколку заради подигнување на капацитетот на Министерството и справување со задачите кои се пред него.

 Како ќе се справите со овој проблем?

МЕШКОВ: Со доаѓањето на оваа позиција веднаш пристапив кон подготвување нов Акт на организација и систематизација, кој од една страна требаше да ги надмине овие прашања, а истовремено да предвиди и нови организациони форми во Министерството. Тоа е формирањето одделение за електрон-

ска обработка, кое беше избришано од систематизацијата на претходниот министер. Потоа формирање одделенија за претпристапна помош од фондовите на Европската унија, кои ќе почнеме да ги користиме наредната година, а за тоа треба да бидеме организационо подготвени. Следејќи ги укажувањата на државната ревизија ги раскинавме договорите за дело од сите институции кои ги покрива Министерството за труд и социјална политика. Формиравме екипа која врши непосреден увид во центрите за колку од раскинатите договори, односно такви работни места се неопходни за успешно извршување на процесот на работа. По извршениот увид ќе ги пополниме неопходните работни места за да нема негативен одраз на успешното извршување на работите. Но, процесот на прием на работа на тие луѓе, како законска форма согласно Законот за државни службеници, трае долго, па затоа пристапиме кон нивно времено вработување преку Агенцијата за времено вработување, сè до оној момент додека не го завршиме процесот на прием на работа на сите неопходни стручни кадри.

 Може да се забележи дека овој по многу нешта чувствителен сектор го тресат значајни проблеми проследени со бројни афери. На кој начин ќе стартувате за да се справите со нив?

МЕШКОВ: Во Министерството за труд и социјална политика особено во неколку центри беа и сè уште се присутни одредени проблеми околу наменското користење на средствата. За жал, вакви сознанија има и во други сфери каде што е утврдено дека одредени вработени ги злоупотребуваат службените задачи, односно средствата кои се наменети за исплата на социјални давања. Се разбира, во таа насока Министерството презема мерки кон таквите извршители. Во неколку центри тие лица веќе се отстранети од работа. Се водат и други постапки. Подготвени сме да одговориме на соодветен начин против сите вакви злоупотреби. А афери имало и има, но да се надеваме дека во иднина ќе има многу помалку.

 Што за Вас, односно кој сектор има приоритет пред сите други, од каде ќе почнете и дали веќе имате одредена стратегија со која "жесток" ќе се борите за надминување на сите бариери кои го кочат Министерството успешно да работи?

МЕШКОВ: Ова Министерство покрива многу сфери. Има широка област на надлежности, почнувајќи од социјалната, пензиско-инвалидското осигурување, вработувањето, борчко-инвалидската заштита, инспекцијата на труд итн. На извесен начин сите ресори се важни во извршувањето на функциите, но она што е најбитно и што претставува приоритет, се секторите за социјала и труд. Во мојата агенда за работа најголем акцент ставам на работењето околу создавањето активни политики за вработување, значи зголемување на вработувањето, бидејќи сите проблеми во Република Македонија произлегуваат од невработеноста. Министерството троши многу (годишно околу 2 милијарди денари) за социјални давања. Колку повеќе успеси имаме на планот на решавањето на проблемот на невработеноста, така пропорционално ќе се намалуваат буџетските средства кои се трошат за социјалните права. Во таа насока веќе подготвивме Нацрт верзија на националната стратегија за вработување во периодот 2006-2010 година, заедно со акционите планови за реализација на таквите мерки на краток период и, се разбира, овие два многу важни придружни документи ќе бидат разгледувани од сите надлежни фактори во државата. Исто така, во делот на социјалата сме во фаза на подготовка на новиот закон за социјална заштита, во кој не само што ќе ги преиспитаеме сегашните социјални давања, туку имаме намера одредени социјални трансфери да ги вкло-

пиме, да им дадеме карактер на условени кеш трансфери, односно трансфери кои кога државата ќе ги дава за возврат ќе бидат одредена услуга од таквите корисници. На пример, на одредени семејства од понеразвиените краишта им даваме социјална помош, но тие ќе бидат обврзани децата да ги школуваат, да ги однесат на лекарски преглед итн. Сè тоа е во фаза на проучување.

 Кои се Вашите забелешки упатени до поранешниот министер Стефче Јакимовски?

МЕШКОВ: Немам некоја посебна порака кон поранешниот министер Јакимовски, затоа што таа порака и кон министерот и кон поранешната Влада ја даде народот на изборите. Сега сум преокупиран со извршувањето на задачите во Министерството, кои не се мали. Останува мојата заложба за исполнување на владината програма, која се однесува на ова Министерство. И јас и Владата треба да докажеме дека можеме успешно да се справуваме со сите прашања и предизвици кои постојат во Република Македонија.

 Неодамна го презентиравте Нацрт текстот на Општиот колективен договор за јавниот сектор на Република Македонија. Што со овој колективен договор?

МЕШКОВ: Колективниот договор за приватниот сектор беше донесен и потпишан од договорените страни. Остана донесувањето на Колективниот договор за јавниот сектор, што е наша обврска, за што веднаш пристапиме кон подготвување на текстот, кој го доставивме до двата синдиката. Оттаму добивме известување и забелешки, меѓутоа останува едно про-

На извесен начин сите ресори се важни во извршувањето на функциите, но она што е најбитно и што претставува приоритет, се секторите за социјала и труд. Во мојата агенда за работа најголем акцент ставам на работењето околу создавањето активни политики за вработување.

блематично прашање. Тоа е кога, како и на кој начин да се седне и да се разговара. Дали со едниот синдикат или, пак, со два, затоа што во извесна смисла таква обврска ни наметна и новиот Закон за работни односи во кој се вели дека за вработените во јавниот сектор Владата треба да разговара со репрезентативниот синдикат. Но, бидејќи Законот вели дека репрезентативен синдикат е оној кој има една третина од членството од вработените во јавниот сектор (што сега е тешко да се утврди), ние сакале или не, должни сме да разговараме со двата синдиката. Тоа нема да ни пречи да дојдеме до најдобрите решенија, кои се најбитни за вработените во јавниот сектор.

 Деновиве побаравте нова систематизација на работните места во центрите за социјална работа. Ова предизвика негодување кај вработените во овие институции. Ваш коментар...

МЕШКОВ: Како министер не можам да толерирам одредено Министерство да ангажира луѓе на работни места кои не се систематизирани во актот за организација и систематизација. Во дневните центри работат лица кои се ангажирани по договор за дело. Иако обврска на центрите за социјална работа е во Актот да ги предвиди нивните работни места, тие тоа не го направиле. Вработените работат по договор на несистематизирани работни места, а тие се неопходни за да можат центрите да функционираат. Според Законот, во таа насока се дадени сугестии до центрите за социјална работа да одредат кои работни места се неопходни, а кои не. Реакциите не се толку во оваа насока затоа што се законска обврска, туку тие повеќе беа затоа што меѓу нив имаше лица кои 4-5 или повеќе години не успеале да го решат прашањето на вработување, па сега вината за престанокот не ја бараат во поранешната власт, туку кај новиот министер и новата влада.

 Кој сè има право на социјална заштита? Како може да се намали зависноста од социјална заштита и да се зголеми вработеноста?

МЕШКОВ: Со условите пропишани со Законот за социјална заштита е одредено кој сè има право на социјална заштита. Такво право имаат државјаните на РМ, кои имаат постојано место на живеење во РМ. Но, како што реков, интенција ќе биде што помалку да ангажираме пари за социјална заштита пре-

ку успесите кои треба да ги постигнеме на планот на вработувањето. Значи, средствата да бидат повеќе ангажирани во преземањето активни мерки за вработување, а помалку во сферата на социјалната заштита. Меѓународните претставници постојано ни укажуваат дека нашите социјални давања и огромните средства кои ги трошиме од Буџетот не се со јасно дефинирани цели, односно тие се во насока само на намалување на сиромаштијата. За нас ова е дополнителна обврска за која треба да размислиме.

 Има ли шанси сè тоа да се реализира? Дали сте оптимист?

МЕШКОВ: Прашањето - вработување е комплексно. Не можеме да очекуваме дека ова Министерство ќе го реши овој проблем. Тоа се заеднички активности на многу фактори и во таа насока приоритет на Владата е токму прашањето за вработување. Но, мораме да работиме и на привлекувањето странски инвеститори. Досега, главно, ги имаме постприватизационите инвестиции, за жал, ги немаме оние вистинските "грин филд", со кои ќе можеме да создаваме нови капацитети.

 Новата законска рамка на Законот за социјална заштита значи дека покрај државата, која е основен носител на социјалната заштита, во неа ќе може да се вклучат и други носители, односно невладиниот сектор. Колку со оваа нова законска рамка ќе се обезбеди легитимно дејствување на приватните социјални установи во стабилна и организирана околина и како ќе се заштитат интересите на корисниците?

МЕШКОВ: Да, веќе одиме и на формирање на приватни установи. Во таа сфера многу е важно да обезбедиме квалитет, капацитет на таквите установи, стручни кадри за извршување на таа работа, кои ќе можат успешно да се справат со сите проблеми. Во таа насока, Министерството за труд и социјална политика формира комисија за утврдување на исполнителноста на условите за основање и почнување со работа на установите за социјална заштита а, исто така, имаме формирано и друга комисија за соработка со здруженијата на граѓани, која дава мислење по основа на исполнетост на условите согласно Законот за социјална заштита. Овде е битно да се спомне и формирањето на еден посебен сектор на инспекциски надзор.

 Министерството за труд и социјална политика ќе ја преземе улогата на надзор над законитоста на органите на општината во спроведувањето на законите и прописите од областа на социјалната заштита. Колку Министерството ќе има увид во сè тоа?

МЕШКОВ: Една од критиките на меѓународните институции, која беше упатена до Министерството, беше дека тоа не успеало да создаде ефикасен и комплетно опремен систем на ревизија и следење на трошењето на парите од Буџетот. Во Министерството затекнав внатрешна ревизија со тројца вработени, кои колку и да се трудат да извршат таква ревизија, тоа во целост не можат да го направат затоа што нема доволен број извршители. Веднаш пристапивме кон решавање на ова прашање така што во систематизацијата предвидовме посебен сектор за инспекциски надзор, за кој на почеток предвидуваме 12 извршители, стручни лица со богато искуство во оваа сфера, кои ќе можат да обезбедат поширок опфат на контрола на оние установи во Македонија кои трошат буџетски

средства. Доколку се утврди злоупотреба на буџетските средства секако дека ќе се спроведат одредени санкции. Тие се пропишани со соодветните закони, а кои санкции ќе се применат зависи од обемот на прекршокот.

 Постојат неколку дневни центри, а се планира да се отворат и други за дневно и привремено згрижување на деца на улица, за лица кои злоупотребуваат алкохол, дроги и други психотропни супстанции, за бездомници, за жртви на семејно насилство, што секако е резултат на согледаните потреби за помош на овие групи социјално исклучени лица. Но, практиката покажува нешто друго. Децата повторно се на улица, лица кои злоупотребуваат дрога повторно се враќаат на тој порок...

МЕШКОВ: Министерството за труд и социјална политика и порано и сега води контрола околу утврдувањето на бројката на таквите деца, за да може да создаде капацитети кои ќе можат да ги покријат нивните потреби од дневно згрижување.

Според последната анкета, забележани се 459 деца на улица, од кои во дневниот центар активно се вклучени 290 деца. Дневниот центар работи во две смени, од 8 до 18 часот и за тоа време задачата на ангажираните лица е да ги врати децата во процес во кој тие ќе бидат рамноправни граѓани на Република Македонија. Во центрите се води евиденција за сите деца, за секое има досие, здравствен картон итн. Лицата кои се ангажирани во дневните центри, покрај тоа што се грижат за децата од улица, тие разговараат и со нивните родители кои, за жал, не сите но дел од нив, си ги злоупотребуваат децата. Некаде се постигнуваат некакви успеси, некаде не, сè зависи од сфаќањето на родителите кон овие прашања. Исто така, постојат дневни центри и за корисниците на дрога, а сме во фаза на отворање и на други.

 Во рамките на процесот на деинституционализација во Законот е извршено подобрување на решенијата поврзани со формата "сместување во згрижувачко семејство". Меѓутоа, неодамна децата без родители ги обелоденија маките кои ги доживеале во дом семејствата. Под кои критериуми Министерството ги избира овие семејства?

МЕШКОВ: Изборот на згрижувачко семејство на деца без родители се врши согласно Правилник. Се води сметка за возраста на згрижувачот, степенот на образование, здравствената состојба, моралните подобности и станбените услови. Тоа се битните претпоставки кои мора да бидат исполнети. Секој згрижувач минува низ одредена подготовка за прифаќање нов член во семејството. Веројатно во практиката секогаш имало и ќе се појават одредени аномалии. Се разбира, во економската состојба во која се наоѓа државата, една од причините зошто едно дом семејство сака да згрижи дете без родители е и надоместокот кој згрижувачот го зема од центрите за социјална заштита. Такви ексцесни појави има, но како Министерство вршме контрола, ги следиме состојбите и во вакви ситуации должни сме да реагираме и да ги надминеме сите неповолни појави.

 Претходниот министер Јакимовски на овие деца им вети социјални станови, во кои сега живеат некои од нив. Но, тие не се во нивна сопственост. Што по 26-тата година од животот? Остануваат без покрив над глава, а некои се и без работа...

МЕШКОВ: Правото за вдомување на овие деца е од 18 до 26 години. Од Агенцијата за недвижности се изнајмуваат станови за кои наемнината ја плаќа Министерството за труд и социјална политика, што значи дека во вистинска смисла на зборот овие станови не се социјални. За некои од корисниците Министерството ги покрива и месечните трошоци, на пример, за вода, струја, парно итн. Се смета дека по 26-тата година тие ќе можат да се адаптираат, сами да се снајдат во средината во која живеат. Познато е дека повеќето од овие деца, преку Министерството, се вработени во одредени фирми кои им излегоа во пресрет. Во оваа насока и натаму разговараме со одредени асоцијации и фирми.

 Децата без родители се пожалија и на непрофесионалниот и крајно деградирачки однос на некои центри за социјална работа. Колку Министерството може ова да го контролира и кои санкции ќе ги преземе?

МЕШКОВ: Министерството не само што може туку мора да ги контролира центрите затоа што тоа е дел од неговата работа. Периодот во кој сум министер е премногу краток за да можам да ги согледам сите аномалии. Но, се разбира, во на-

редниот период апсолутно ќе бидеме подготвени со одредена динамика да вршиме контрола на тоа како се остваруваат сите овие права, какво е згрижувањето на децата, дали ние како Министерство сме задоволни од тоа како соодветните установи ја извршуваат својата функција.

 Минатата година беа промовирани два нови приватни пензиски фонда. Зошто реформа на пензискиот систем?

МЕШКОВ: Дел од задачите кои ги има Република Македонија во евроинтеграциските процеси се реформите во сите сфери. Можеби во тој поглед најдалеку отишле реформите во пензискиот систем. Практично веќе профункционира капиталното финансирање на пензиското осигурување со одвојувањето на ставката на придонеси меѓу државниот и приватниот пензински фонд. Се создадоа и основните предуслови за целосно заокружување на формата преку воведувањето трет столб, а тоа е доброволното пензиско инвалидско осигурување, кое подразбира на лицата кои не се во работен однос, а имаат финансиски средства, да плаќаат придонеси со што би се здобивале со пензиски стаж, и да можат на постари години да остварат и право на пензија. А оние кои веќе се вработени, преку дополнителни уплати во доброволното пензиско инвалидско осигурување, да можат да остваруваат и повисок обем на права од она што им следува во првиот столб. До средината на 2008 година ќе можеме целосно да го инкорпорираме и третиот пензиски столб и со тоа да кажеме дека реформите во пензискиот систем се целосно завршени.

Меѓународните претставници постојано ни укажуваат на тоа дека нашите социјални издавања и огромните средстава кои ги трошиме од Буџетот не се со јасни дефинирани цели, односно тие се во насока само на намалување на сиромаштијата. За нас ова е дополнителна обврска, во новиот закон за социјална заштита да размислиме и во таа насока.

 Државниот инспекторат за труд функционира како орган во состав на Министерството за труд и социјална политика и за својата работа директно одговара пред министерот за труд и социјална политика. Колку овој инспекторат правилно и законски функционира?

МЕШКОВ: Овој инспекторат токму за тоа и е формиран, за да се види законитоста на функционирањето на правните субјекти од аспект на законското вработување, односно пријавување или непријавување на вработените и од аспект на заштита при работа. Особено денес кога и сами гледаме дека има многу афери, најмногу во градежништвото, така што се интензивираа работите на Трудовата инспекција. Се обидуваме целосно да ги покриеме сите сфери од аспект на контрола на законитоста на овие две надлежности. Во моментот, сегашниот број на извршители не ги задоволува потребите на извршување на обврските во оваа сфера, и од тој аспект прва и основна задача ни е да го зголемиме бројот на инспектори кои ќе можат да направат поголем опфат на правни субјекти во смисла на нивното законито работење во делот на пријавувањето на вработените. Од последните инспекции кои беа направени во сферата на градежништвото констатирани се многу аномалии, особено за фирмата "ФИ-КОМ". Се поставува прашањето колку се ефикасни мерките кои на располагање ги има инспекцијата, колку тие доведуваат до надминување на сите аномалии од страна на работодавецот. Во одделен број случаи има резултат, во друг нема, но затоа инспекцијата, освен прекршочни мерки, може да поднесе кривична пријава, дури и да предложи и престанок на дејноста на работодавецот. Имаме жалби и поплаки дека инспекцијата селективно ја врши контролата. Но, се обидуваме да ги анулираме сите притисоци кои евентуално можат да се појават во работата на оваа инспекција.

 Социјалната политика на една држава е еден од нејзините клучни сегменти и столбови. Минатата Влада го намали износот за социјална помош. Од друга страна, пак, еднавдор ни се префрла дека многу средстава одделуваме токму во оваа сфера, а свесни сме дека со износот кој го добиваат, социјалните случаи не можат да егзистираат во тековниот месец. Каде ќе ја најдете средината, Вие како министер, односно што предвидувате како нова Влада?

МЕШКОВ: Колку е доволен износот е прашање не само на корисниците на социјална заштита, туку и истото тоа го поставуваат и пензионерите. Но, тој е дефиниран согласно соодветните законски прописи, кои кога ги носиме секогаш мораме да ги гледаме и финансиските импликации, можностите на Буџетот и на државата, бројот на корисниците на такви прашања.

 За неколку седмици изминуваат стотите дена на оваа Влада. Опозицијата ќе се повикува на тоа што како Влада и што ова Министерство сте исполниле од предвидените обврски?

МЕШКОВ: Една од разликите меѓу оваа и претходната Влада е тоа што сегашнава Влада ќе се труди сè она што им е ветено на граѓаните на Република Македонија и што е зацртано во програмата да биде и исполнето. Не верувам дека опозицијата ќе има многу аргументи и факти на кои ќе се повикува по стотите дена, дека оваа Влада ништо не направила. Граѓаните ги чувствуваат и ги гледаат почетните резултати кои оваа Влада ги дава - намалување на даночните стапки, кои се во интерес на овозможување поголеми вработувања. Ќе ги вложиме сите напори и да го оствариме она што сме го зацртале во Програмата.